

İTALYA'DA CEZA HUKUKU İSLAHATI [*]

Prof. Filippo Grispigni

Muhterem profesörler, bayanlar ve baylar, sevgili gençler;

Türkiye'ye gelip ceza hukuku ve kriminoloji mevzularında konferanslar vermem hakkında vâki davet dolayısıyla, Türk Hukuk Kurumuna ve bu kurumun muhterem başkanına en hararetle teşekkürlerimi ifade ederim.

Keza bu şanlı Üniversitenin salonlarında konuşmama müsaade etmek suretile bana verdiği şereften dolayı, İstanbul Üniversitesine ve sayın Dekan Bilgişin ile Prof. Taner'e teşekkür ederim.

Türk Hukuk Kurumunun davetini memnuniyetle kabul edişimin sebebi, ifade ve izah etmem gereken ilmî yeniliklere sahip bulunmam değildi. Filhakika türk ilmî neşriyatı hakkında haiz olduğum malûmat hasebile türk ilminin italyan ve Avrupa ilim dünyasında münakaşa mevzuu olan meselelere tamamile vâkıf bulunduğunu ve hattâ İstanbul Üniversitesinden Profesör Taner, Dönmezer, Kunter, Şensoy ve Erman ile Ankara Üniversitesinden Profesör Kantar ve Erem'in mühim eserleri marifetile beynelmilel hukuk ilminin tekâmül ve terakkisine kayda değer bir şekilde iştirak ettiklerini ve etmekte olduklarını bilmekteyim.

Sözü geçen daveti kabul edişimin sebebi, halen münakaşa mevzuu olan ceza hukuku ve kriminoloji meseleleriyle bunlarla ilgili diğer problemler hakkında türk ceza hukuku ve kriminoloji ilim adamları ile görüşmeyi istememden ibarettir.

Bundan başka İstanbul Üniversitesine, tedrisatta bulunduğum Roma Üniversitesinin selâmını getirdiğim gibi, bana tevdi edilmiş olan iki mesajın da hâmilî bulunmaktayım.

[*] Roma Üniversitesi Ceza Hukuku Ordinaryüs Profesörü olan müellifin, İstanbul Hukuk Fakültesinde 24 Nisan 1952 tarihinde verdiği birinci konferanstır.

Birinci mesaj Milletlerarası Kriminoloji Cemiyeti Genel Sekreteri Doktor Jean Pinatel'in bir telgrafı olup, şu mealdedir : «Milletlerarası Kriminoloji Cemiyeti adına ilmi mesaisi dolayısıyla İstanbul Kriminoloji Enstitüsüne sempati ve iyi dilekler mesajının tevdiini rica ederim».

İkinci mesaj, Ceza Hukuku Milletlerarası Cemiyeti İtalyan Kısmı reisi Senatör Persico'ya ait olup, Türk hukukçularını çok sayıda olarak, önümüzdeki senenin 25 ilâ 30 Mart günlerinde Roma'da toplanacak olan milletlerarası kongreye iştirak etmeğe daveti mutazammındır.

Muhterem profesörler, bayanlar ve baylar;

Şu anda, türk halkının, Büyük Atatürk'ün harp ve sulh zamanındaki önderliği altında, ülkesinin kurtuluşu için yaptığı muzafferane mücadeleyi ve siyasi ve hukuki müesseselerinin ıslâhı zımında sarfettiği gayretleri, italyan halkının ne büyük bir hayranlıkla tâkip ettiğini hatırlamama müsaade etmenizi rica ederim.

Fakat bilhassa hatırlamam icab eden bir cihet te, yeni ve demokrat Türkiye'nin beynelmilel medeniyetin haklarını korumak için içten gelen bir samimiyetle askerlerini Kore'ye göndermesi ve bu askerlerin bütün dünyanın hayranlığını celbedecek surette cesaret ve kahramanlık nümuneleri göstermiş olmalarıdır.

Yakın zamanda İtalya ile Türkiye arasında imzalanmış olan daimî dostluk anlaşmasının, memleketlerimiz beynindeki bağları daha da sıkılaştıracağından eminim, çünkü bu anlaşma halklarımız arasında mevcut derin ve karşılıklı sempatinin bir ifadesidir.

İşte bu kardeşçe işbirliği havası içindedir ki, ceza hukukuna müte-dair bazı mevzuları incelemeye girişmekteyim:

1 — Ceza hukuku, cemiyetin esasî mevcudiyet şartlarını muhafaza ettiği ve asgarî ahlâka riayeti teminat altına aldığı cihetle, halkların siyasi ve sosyal nizamile gayet sıkı bir surette münasebettardır; bundan başka ceza hukuku, hukuk nizamının diğer kollarını kendi müeyyidesile teyid ettiği için de, sözü geçen nizamla ilgilidir. Bundan çıkan netice şudur ki, bir halkın siyasi ve sosyal rejiminde kayda şayan bir değişiklik vukua geldiği zaman, ceza hukuku da mühim tâdillere maruz kalır.

İtalyan ceza hukuku da, faşist rejim nihayete erip, liberal ve demokratik rejimin yeniden teessüsü üzerine, bu prensipe tâbi olmak zaruretinde idi. Ancak şurasını derhal belirtelim ki, İtalya'da vuku bulan tâdiller tasavvur edildiği kadar ehemmiyetli olmamıştır.

Yeni rejimin teessüsünün ilk günlerinde, bazıları tarafından, bütün faşist ceza mevzuatını külliye ilga etmek ve hususile 1930 tarihli Ceza Kanununu ortadan kaldırıp, liberalizm devrinin, yani 1889 tarihli Zanar-

delli'nin kanununu tekrar mer'iyet mevkiine koymak fikri ileri sürülmemiş değildir. Fakat bir nevi putperestlik olan bu cereyan gittikçe tesirini kaybetmiştir: tamamiyle antifaşist olan salâhiyettar siyasi temsilciler de — ilmi bakımdan tetkik edildiği takdirde — Rocco kanununun ilmin en yeni icaplarına cevap veren kıymetli bir eser olduğunu teslim etmişlerdir; kaldı ki, bilhassa emniyet tedbirleri mevzuunda, yapılması zarurî tâdilâtı Zanardelli kanununa ilâve etmek mümkün olmayıp, bu kanunun yeni baştan ele alınmak gerektiği de aşikârdı. Bu sebeptendir ki, Rocco kanununu yürürlükte bırakıp, faşist rejimile daha yakından ilgili siyasi mahiyetteki hükümleri ilga eden ve yeni liberal ve demokratik rejime uygun gelecek bazı tâdilleri ihtiva eyleyen hususî kanunların derhal ısdarı cihetine gitmek tariki tercih edildi.

2 — Maahaza, aynı zamanda Rocco kanununu gözden geçirmek maksadile, hâkim ve profesörlerden mürekkep bir komisyon da teşkil edildi. Bu komisyon, 1949 Temmuzunda yeni bir Ceza Kanunu tasarısını tanzim edip, mütalâalarını bildirmek üzere, adli heyetlere, üniversitelere ve barolara gönderdi.

Ancak bu tasarı hiç te müsait olmayan bir şekilde karşılandı. Bunun sebebi tasarının siyasi mahiyette tâdillerle iktifa edeceği yerde, Rocco kanununda mevcut olup kriminolojik bakımdan modern bir mahiyet taşıyan hükümleri de ortadan kaldırmasından ve bunların yerine ceza hukukunu klâsik mektebin eski telâkkilerine istinad ettirecek başka hükümleri ikame etmeğe çalışmasından ibaretti; nitekim ben, Roma Üniversitesi adına konuşurken, bu tasarının bir asırlık bir gerilemeyi ifade ettiğini, çünkü bu suretle yalnız Francesco Carrara'nın değil, fakat Pellegrino Rossi'nin fikirlerine rücu edilmekte olduğunu söylemek imkânını bile bulabildim.

Keza italyan ilminin diğer sahibi salâhiyet mümessilleri de tasarıya muhalefet etmişler ve bunun italyan ilmi için bir şeref teşkil edemeyecek olan mürteci bir proje olduğunu ileri sürmüşlerdir. Roma Üniversitesi namına bu keyfiyet yalnız benim tarafımdan değil, fakat Porf. Carnelutti tarafından da iddia edilmiş, keza Milano Üniversitesi adına Porf. Delitala, Katolik Üniversitesi adına aynı Üniversitenin Rektörü Prof. Gemelli, Bologna Üniversitesi namına Prof. Ranieri ve diğerleri buna katılmışlardır. Fakat ve bilhassa en yüksek kazaî otorite olan Yargıtay da bu kanun tasarısına iştirak etmediğini raporunda belirtmiştir.

3 — Bütün bu cihetlerin ehemmiyeti o kadar büyük olmayabilirdi. zira siyaset adamları, siyasi bir tasarruf olan yeni bir kanunun kabulü mevzuunda, hâkimlerin ve ilim adamlarının mütalâalarını nazarı itibare

almıyabilirler. Fakat bu sefer kat'i ehemmiyeti haiz siyasi bir hâdise cereyan etti : Âyan Meclisinin Adalet Komisyonu, hükûmeti bu tasarıyı teklif etmeyip, kanunun kısmî bir tâdilile iktifa etmeğe davet eden bir ruznameyi oybirliğile karar altına aldı. Bu karar Âyan Meclisinin umumi toplantısında da tasdik edildi. Yine bu umumî toplantıda ve bilhassa, İtalya'nın başlıca ceza avukatlarından biri olan sabık Cumhurbaşkanı De Nicola'nın teşebbüsü ile, kanunu sadece kısmen-tâdil etmesi hükûmetten talep edildiği gibi, aynı De Nicola, «işbu tâdilin 30 maddeyi tecavüz etmemek gerektiğini» de ilâve eyledi. Bu suretle meş'um tasarı terkedilmiş oldu; kısmî tâdilden ise, bugüne kadar, hiç bir haber çıkmadı.

4 — Bu suretle şu mesele ortaya çıkmış oldu : müstakbel ıslâhat ne gibi esaslardan mülhem olmalıdır ? Yakın gelecekte İtalya'da ceza hukuku hangi istikamette inkişaf edecektir ?

Bu suale cevap verebilmek için şu ciheti hatırlamak iktiza eder : yakın zamanlarda mevzuat ve ceza ilminin gelişmesi göz önünde tutulacak olursa, geçen asrın ilk yarısında muhalefete maruz kalmadan hüküm süren klâsik mektebin karşısında, 1876-1880 yıllarında Pozitivist Mektep adile anılan fikir hareketi başhyalı beri, ceza hukuku şu şekilde hülâsa edebileceğimiz bir direktif altında inkişaf etmiş, yani *ceza mevzuatı klâsik mektebin doktrinlerinden gittikçe uzaklaşarak, pozitivist mektebin prensiplerini gerçekleştirme yoluna girmiştir.*

Bu temayülün ilk ve en kayda şayan tezahürü, 1889 tarihli Zanardelli Kanunu olmuştur. Bu kanunu hükmün tecili, şartla salıverilme ve ilh. hakkında diğer hususî kanunlar tâkip etmiş ve nihayet pozitivist mektebin doktrinlerinin hiç değilse % 80 ini tahakkuk ettirdiği söylenebilen Rocco Kanunu intişar eylemiştir.

Acaba ceza hukukunun gelişmesindeki bu istikamet durmuş mudur, yoksa devam etmek istidadını göstermekte midir ?

Biz bu istikametın yalnız devam etmekle kalmayıp, gerek İtalya'da ve gerek diğer memleketlerde hiç bir zaman şimdikinden daha kesif olmadığını söylemekte tereddüt etmiyoruz.

Bu iddiamızın delilleri muhteliftir.

5 — Filhakika, Âyan Meclisinin sözü geçen kararından pek az sonra, bütün partilere mensup Senatör ve Milletvekillerinden mürekkep olup, cezaevleri hakkında incelemede bulunmakla tavzif edilen Meclis Komisyonu, raporunu Âyan Meclisine takdim etmiştir. Bu komisyon âzaları adli af müessesesinin kâhillere ve hiç değilse ilk defa suç işleyen, yani mükerrir olmayan kâhillere de teşmilini teklif etmekte idiler. Bundan başka, hepsi pozitivist temayülde olan diğer bir takım teklifler de

ileri sürmüşlerdir; meselâ, dâvadan önce suçlunun tetkik edilmesi, cezaevlerinde ruhiyat mütehassısı tabiblerin geniş ölçüde istihdam olunması, ve alelâde hastalıkları tedavi eden hekimlerle iktifa edilmemesi bu meyandadır. Bu tedbirlerin ifade ettikleri mâna nedir? Şayet ceza iyilikle kötülük arasında bir seçim yapmak hususunda serbest olan kimselere tatbik edilse idi, cezaevlerinde ne tam, ne de kısmî akıl hastalarının bulunmaması lâzım gelirdi. Halbuki yapılan teklif her cezaevinde bir ruhiyatçı tabibin bulundurulması merkezinde idi. Bu keyfiyet idare edici mevkilerde bulunan şahısların, cezaevlerindeki zavallıları suç işlemeğe sevkeden âmilin çok kere bunların mukavemet edemedikleri uzvi ve ruhi bir takım şartların muhassalası olduğunu yavaş yavaş anlamağa başladıklarını ifade eder.

6 — Bu bahisde başka memleketlerde vuku bulmakta olan hâdiselerden bahsetmek te faydalı olacaktır. Filhakika sadece İtalya'yı nazara almamız doğru olmaz, zira halen Devletlerin sınırları fikirlerdeki ve siyasi cereyan ve mevzuattaki tahavvüllerin dışarıya taşmasına artık mâni olamamaktadır; bu itibarla diğer Devletlerde olup bitenle tam bir tenakuz halinde olan bir takım hâdiselerin İtalya'da cereyan etmesi pek müşkül olur.

Nitekim İtalya haricinde de Ceza hukukunun ıslâhı meselesi ele alınmış ve pozitivist mektebin prensiplerinin tahakkukunu tazammun eden değişiklikler yapılmıştır.

Gerçekten 1948 yılında İngiltere'de bir *Criminal Justice Bill* kabul edilmiş ve bu metin dolayısıyla cezayı bir yeniden - terbiye vasıtası olarak anlayan bir çok yenilikler yapılmıştır. Bu müesseseler İngiltere'de şayanı hayret bir gelişmeye mazhar olmuştur.

İsveç'de bir cezaevi ıslâhâtı yapılarak belki de ifrata kaçılmış, zira cezanın, insani olmakla beraber, vazifesini ifa etmemiş olan ferdin hukukî varlığında bir takyidi muhtevi olmak vasfını kaybetmemek gerektiğini, aksi halde suç işlemeğe teşvik edici bir âmil haline inkılâp ediverceği gözden uzak tutulmuştur. Yine İsveç'de *Sosyal Himaye* kanunu adını taşıyacak olan yeni bir Ceza Kanunu hazırlanmaktadır. Cezanın içtimaî önleme tedbiri olarak kabul edildiğine dair daha büyük bir delile ihtiyaç var mı?

Yunanistan'da 1 Ocak 1950 den itibaren, kısmı âzamı itibarile pozitivist mektebin doktrinlerinden mülhem olan, yeni bir kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanunda, ezcümle, alelîtlâk küçükler hakkında ceza tertip edilemeyeceği tesbit edilmiştir, meğer ki terbiye edici bir cezanın tatbiki küçüğün nef'ine olsun. Bu suretle küçük suçlular hakkında itihaz oluna-

çak tedbirin, bizzat küçüğün menfaati mülâhazasından mülhem olmak iktiza edeceği neticesine varılmaktadır. Keza yarı akıl hastaları hakkında da. İtalya'da olduğu gibi önce ceza, bilâhare emniyet tedbirinin tatbiki cihetine gidilmeyerek, bilcümle yarı akıl hastalarının tedavi evlerine yatırılması ve binnetice bunlar hakkında ceza tertip edilmemesi kıstası kabul olunmuştur. İtiyadî ve mesleki suçlular ise, yeni suçlar işlemek suretile evvelce tatbik olunan cezaların müessir olmadığını isbat ettikleri cihetle, bunlar hakkında işbu suçları tevliid eden saikler nazara alınarak tek bir tedbirin tatbiki terviç olunmuş ve bu kabil suçlular uzvî ve psişik bünyelerine uygun bir muamele tarzına tâbi tutulmuştur.

Fakat bu sene zarfında gayet büyük ehemmiyeti haiz bir başka hâdise daha vuku bulmuştur. Filhakika Arjantin'de hükümetçe kurulan bir komisyon, pozitivist mektebin prensiplerini *külliyen* tahakkuk ettiren yeni bir Ceza Kanunu tasarısını vücade getirmiştir. Hattâ bu tasarı bazıları tarafından ifratkâr addedilecek derecede yenilikler getirmiştir.

Görüldüğü veçhile, İtalya dışında dahi ceza hukukundaki tahavvül yukarda arzolunan istikamette gerçekleşmekte devam etmiş, yani modern temayülün esasları gittikçe fiiliyat sahasına inkılâp eylemiştir.

7 — Ceza hukukunun pozitivist mektebin prensiplerine tevfiikan tahavvül etmekte olduğunu isbat sadedinde, eski nazariyeye rücu etmenin imkânsızlığını gösteren millî ve beynelmîel bir çok kongrelerin bu son zamanlarda toplandığını da zikretmemiz icab eder.

Evveleminde 1950 Eylülünde Paris'de toplanan Kriminoloji Kongresini telmih etmekteyim. Bu kongrenin muazzam muvaffakiyeti, bütün dünyada suç sebeplerini müşahede ve tecrübe metodu ile tetkik etmekte olan ilim adamlarının ne kadar çok sayıda olduğunu isbat etmiştir. Sadece bu keyfiyet, cezanın bir kefaret olmayıp, içtimâî önleme fonksiyonunu ifa ettiğini anlamağa kifayet eder.

Bunu müteakip, bütün delegeleri hükümetlerin resmî temsilcilerinden mürekkep olan ve bu itibarla alınan kararlar bu delegeleri gönderen hükümetler için bağlayıcı mahiyette bulunan Ceza ve Ceza İnfazı Milletlerarası Komisyonunun La Haye Kongresi aktedilmiştir. İşbu kongrede verilen bütün kararlar pozitivist istikamette olmuştur : sanığı mahkeme huzuruna sevketmezden önce tıbbî ve psikolojik bir muayeneye tâbi tutulması şartının da başlangıçta kabul edilmesi, bu ciheti belirtmeğe kâfidir. Filhakika bu muayene, bizim her zaman talep ettiğimiz şahsiyetin tetkikinden başka bir şey değildir. Yine La Haye'de itiyadî suçlular hakkında — ceza ve emniyet tedbiri olmak üzere — iki tedbirin ittihaz edilmeyip, işbu kimseleri başka suçlar işlemekten alıkoyacak tek bir

teöbirin alınması gerektiğine de karar verilmiştir : bunlar da bizim daima müdafaa ettiğimiz tedbirlerden ibarettir.

Paris'te yine aynı sene zartında psikiyatri milletlerarası kongresi aköedilmiş ve bu kongrede suçluluk mevzuu da incelenmiştir. Nitekim, bir çok raporlarda, cürmü temayülleri tedavi maksadile beyin cerrahisinden bahsedilmiştir. Malûm olduğu üzere, bu nevi cerrahi, lobotomi veya lökotomi'den ibarettir. Yapılan ameliyat, ön alın kısımlarile küçük beyin arasındaki irtibat yollarını kesmek suretile, bu irtibatı ortadan kaldırmaktır. Bu nevi cerrahinin dayandığı esas nedir ? İddia edildiğine göre, böyle bir müdahale neticesinde, şiddet gösteren bir fert daha uysal bir hale gelmektedir, zira bu suretle, merkezi vejetatif beyinde olan teessürî hayatın ilcaları, inhibisyonları tanzim eden ve zekânın merkezini teşkil eyleyen ön alın kısımlarının fonksyonunu artık ihlâl edemeyecektir. Bu demektir ki, bazı şahıslarda görölen suç işleme temayülü, zannedildiği gibi serbest iradeden değil, fakat uzviyette mevcut bir gayri tabiiikten tevellüt eylemektedir.

Nihayet Roma'da bir *Psikanaliz* Kongresi de toplanmıştır. Kriminoloji bakımından psikanalizin ne gibi bir mâna ifade ettiğini izaha lüzum görmüyorum. Filhakika psikanalize göre, bütün hareketlerimiz ve binnetice suçlar, şuur dışı hayatımızın, batını Ben'in tesirinden neş'et etmektedir; bu itibarla mademki suç işleme temayülü batını Ben'e bağlıdır, o halde suçun çok kere iradeden tevellüt etmediği ve bu suretle failin manevî bir kusuru addedilemeyeceği meydandadır.

Ceza hukukunun müstakbel gelişmesinin tâkip edeceği seyir ve istikametin alâmetleri meyanında, Ekim 1950 de Liège'de ve 1951 de de S. Marino'da toplanmış olan *Sosyal Müdafaa Cemiyetinin* kongrelerini de ihmal etmemek gerekir. Filhakika işbu kongrenin mazhar olduğu muvafakiyet, Sosyal Müdafaa Cemiyetinin programında her türlü cezanın tamamen kaldırılması esasının yer almış olduğu göz önünde tutulursa, bizatihi bir mâna ifade eder.

Fakat, bu senenin Ocak ayında Roma'da toplanan *Kriminoloji Toplantısına* dikkat nazarlarını bilhassa çekmem icab eder. Bu toplantı biyoloji, psikoloji ve ceza hukuku sahalarının en büyük ilim adamlarının iştiraki, yabancı memleketlerden gelmiş olan Milletlerarası Kriminoloji Cemiyetinin idare Heyeti âzalarının huzuru ve hususile münakaşa edilen mevzuların mahiyeti dolayısıyla, hakikaten istisnâî bir ehemmiyet arzettiştir. Filhakika psikolojik bakımdan kastlı suçların doğrudan doğruya ruhi sebebinin, teessürî hayatın fonksyonunu ifa edememesinden ibaret bulunduğu ileri sürölmüştür : bu demektir ki, bu gibi işlemeyişlerin sebep ve illetlerini uzviyet sahasında aramamız lâzım gelirse, bunlar

uzviyetin teessürî hayatla doğrudan doğruya ilgili oldukları ilmen tebey-yün eden kısımlarında aranmak icab edecektir. Bu kısımlar, benim suçluluğun dört biyolojik âmili adını verdiğim, dahili ifraz sistemi, vejetatif sinir sistemi, diyansefal sistem ve beyinin alın kısmı (lobes frontales) den ibarettir.

Bu mevzular hakkında vaktin darlığı hasebile burada izahat veremeyeceğimden dolayı müteessirim: bunlar hakkında Ankara Üniversitesindeki konferanslarımda bir hayli tafsilât vereceğim.

Nihayet Roma'da katolik hukukçuların kongresi de toplanmıştır: bu hususta bir az sonra izahat vereceğim.

8 — İtalya'daki ve yabancı memleketlerdeki ceza hukukunun müstakbel inkişafı hakkında bir fikir edinebilmek bakımından, toplanacak olan milletlerarası kongrelerin ruznamelerinde ceza hukukunun modern istikamette tahavvülüne tesir edebilecek meselelerin yer alması da manidardır.

Nitekim önümüzdeki senenin martında Roma'da *Ceza Hukuku Milletlerarası Cemiyetinin* kongresi akdedilecek ve bu kongrede cezalarla emniyet tedbirlerinin tevhidî meselesi görüşülecektir.

Yine önümüzdeki yılın nisanında Caracas'da *Sosyal Müdafaa Cemiyeti*, gerek dâva sırasında ve gerek cezaların infazı esnasında insan şahsiyetinin tetkiki meselesini münakaşa edecektir.

Nihayet 1954 eylülünde Buenos Ayres'de *Milletlerarası Kriminoloji Cemiyetinin* kongresi toplanacak ve mükerrir ve itiyadî suçlular mevzuunu inceliyecektir.

9 — Yine modern doktrinlerin zaferini tebşir eden bir cihet olarak da, hemen hemen bütün Devletlerde *Kriminoloji Enstitülerinin* tesisi hususunda göze çarpan hararetili gayretler de belirtilmek iktiza eder. Nitekim son zamanlarda ilk olarak Türkiye'de, bilâhare Belçika, İsveç, Almanya, Avusturya, İngiltere, Arjantin ve Amerika Birleşik Devletlerinde Kriminoloji Enstitüleri kurulmuştur. Fakat en mühim hâdise, Paris Milletlerarası Kongresinde verilen bir karar gereğince, bir *Milletlerarası Kriminoloji Enstitüsünün* tesisi olmuştur: bu Enstitü faaliyetinin bir kısmını Roma'da icra edecektir.

Bu ilmî Enstitülerin çalışmalarile ilgili olarak, kriminolojik tetkiklere tahsis edilmiş mecmua ve mevkutelerin de adedi artmaktadır. Nitekim yakın zamanlarda Londra'da, suçluluğu tetkik ve alınacak tedbirleri tesbit Enstitüsünün resmî organı olan *British Journal of Delinquency* intişar etmeğe başlamış, Cenevre'de de *Revue de criminologie et de police technique* adlı bir dergi neşrolunmağa başlanmıştır.

Buna muvazi olarak bilûmum yabancı Üniversitelerde kriminolojinin tedrisi mevzuunda kürsüler ihdas ve tezyid edilmiş — bu keyfiyet Cinal Antropoloji Kürsülerine esasen sahip olan İtalya hakkında da varittir — ve İtalyan Milli Eğitim Yüksek Şûrası kriminoloji mevzuunda serbest Doçentlik ihrazına cevaz vermiştir.

10 — Nazarî ilim sahasında dahi kayda şayan hâdiseler cereyan etmiş ve cezanın fonksyonunu kefarette bulan doktrine şimdiye kadar sıkı surette sadık kalmış olan müellifler bile, modern bir takım neticeleri kabul eylemişlerdir.

Bu mevzuda, Münih Üniversitesinin muhterem hocası Mezger'in La Haye Kongresi için kaleme aldığı bir raporda, itiyadî suçlular hakkında tek bir korunma tedbirine taraftar oluşunu ve bazı fertlerde kasdın gayrı meşruiyeti hakkında bir şuurun aranmasının abes olduğunun aynı müellifçe teslim edilmesini zikretmekle iktifa edeceğim. İlâve edeyim ki, sözü geçen müellif, bu gibi fertlerin «hukukî körlük» (*Rechtsblindheit*) veya «hukukî husumet» (*Rechtsfeindlichkeit*) ile malûl bulduklarını kabul etmiştir.

11 — Fakat, bir az önce söylediğim veçhile, son zamanlarda Roma'da toplanan *Katolik Hukukçular Kongresi*, mahsus bir şekilde zikredilmeğe lâyıktır ve bunun İtalya'daki siyasi şartlarla da alâkası vardır. Bu kongrede ceza ıslâhatı münakaşa edilmiş ve raportör Prof. Delitala manevî kefaret nazariyesine hücum etmekle başlayarak, cezanın bilhassa *hususî* önlemeyi istihdaf etmek gerektiğini, yani fert üzerinde tesir icra edip, onun ıslâhına müteveccih olmak lâzım geldiğini müdafaa etmiştir. Bundan başka Pozitivist Mektebin noktai nazarlarının bu sahada tam tahakkukunu ifade eden, üç yenilik te teklif etmiştir : bunlardan birincisi küçükler hakkında ceza tatbik edilmemesi, ikincisi de; kısmî akıl hastalarının mevzubahs olması halinde, ceza ile emniyet tedbiri arasındaki tefrikin mânasız olup, bunun yerine ferdin tedavisine müteveccih tek bir tedbirin ikame edilmek lâzım geldiğidir.

Fakat Katolik hukukçular tarafından atılan en mühim adım, itiyadî ve meslekî suçlular hakkında dahi tek bir müdafaa ve yeniden - terbiye tedbirinin tatbikini talep etmeleri olmuştur. İtiyadî suçluların isnad kabiliyetini tamamile haiz olduklarından şüphe edilemez; ancak şurası da var ki, bunlar hakkında evvelce verilen mahkûmiyet kararlarının tamamile gayrı müessir oldukları da sabittir. Raportöre göre, bunun sebepleri bizce henüz tamamile bilinmemektedir. İşte, Prof. Delitala'nın vardığı bu neticeler, kongrede bulunanların hepsi tarafından hararetle tasvip olunmuş, hattâ bunlardan biri şu sözleri söylemiştir : cezalarla

emniyet tedbirleri arasındaki farkı isbat sadedinde ciltlerle kitap yazılmıştır, fakat hakikat şudur ki, bu fark mevcut değildir; zira bilûmum tedbirlerin gayesi suç faillerini yeniden - terbiye etmek suretile, yeni suçlar işlenmesi tehlikesile mücadele etmekten ibarettir.

Demek oluyor ki, klâsik mektebin nazariyelerine en fazla sadık olmaları gerektiği zannedilen katolik hukukçular da, cezanın suçun önlenmesine yarayan bir vasıta olduğunu teslim etmek hususunda önderlik etmişlerdir.

12 — Fakat ceza meselesi karşısında katoliklerin yeni durumunu daha doğru bir şekilde takdir edebilmek için, bunun diğer bir takım vakıalarla olan münasebetini tesbit etmek icab eder, çünkü mevzu bahis durum ancak böyle bir çerçeve içerisinde derin bir mâna iktisab edebilir.

Filhakika, bu son senelerde katolik ilim adamları arasında Kilisenin modern dünyaya «*intibak ettirilmesi*» mevzuunda şiddetli bir cereyan başgöstermiş olup, S. Tommaso d'Aquino'nun Aristoteles felsefesinden istifade etmesine benzer bir şekilde, modern ilmin hazinelerinden faydalanabilecek yeni bir S. Tommaso'nun zuhuru bazılarınca temenni edilmiştir.

Nitekim, kriminolojik mevzularla ilgili olup, âlim bir rahip ve Milano Katolik Üniversitesi Rektörü ve Papalık İlimler Akademisi Başkanı olan bir zatın eseri olmak bakımından da mahsus bir kıymet arzeden mevzularda, rahip Prof. Gemelli'nin tedrisatı, bu cereyanın bir nişanesi olarak telâkki edilmek icab eder.

a) Prof. Gemelli'nin ele aldığı mevzulardan birincisi, iptidaî insanın ruhî hayatıdır. Malûm olduğu veçhile, suçluda bir atavizm hâdisesi gören mektep, sadece italyan Pozitivist Mektebi değildir; buna mensup olmayan müellifler de suçlunun ruhî durumu ile iptidaî insanın ve çocuğun ruhî durumu arasında bir mutabakatın ana hatlarını çizmek hususunda aynı neticelere varmışlardır. Halbuki katoliklerde hâkim olan telâkki, şimdiye kadar, böyle bir imkânın inkârını müeddi bulunmakta idi, zira bu müellifler bugünkü insanı iptidaî insana nisbetle daha müttekâmil bir tarzda kabul edecek yerde, bilâkis daha mütereddî bir şekilde mütalâa etmekte idiler. Gemelli ise, bugünkü insanın menşei hakkında şunları tedris etmektedir:

Bu müellif ilk insanlar hakkında Kalin'in tetkiklerini hatırlattıktan sonra, şu sözleri ilâve etmektedir: «bu tetkikler, insanın sükûnetle kabul edebileceği bir neticeye isâl etmektedirler; yani *Meganthropus*, *Pithecanthropus robustus*, *Pithecanthropus erectus* ve *Homo soloensis* şekillerinden geçerek, orman insanına ve bugünkü Avustralyalıya vasil olduğu

tahakkuk etmiştir. Bu, boşluklar arzeden bir silsiledir, fakat kâfi derecede isbat edilmiş olarak kabulü mümkündür».

Demek oluyor ki, Gemelli'ye göre ,iptidai insan Tivrattaki Âdem gibi ilk günahı müteakip gözden düşmüş olan, hemen hemen mükemmel bir varlık, bir nevi yarı ilâh değildir; o bir *Meganthropus*, bir *Pithecantropus* ve ilh. olmuş ve yavaş tekâmüller neticesinde bugünkü insan haline gelmiştir.

Bu gibi iddiaların ehemmiyetini tebarüz ettirmeğe lüzum yoktur : söylenebilecek yegâne şey, dinî endişelerin yarattığı mâniaların ortadan kaldırılmasını ve suç âmillerinin serbestçe araştırılmasına yol açılmasını ifade ettiklerini belirtmekten ibarettir.

b) Fakat âlim rahibin diğer tedrisatı modern kriminolojik doktrinler karşısındaki dinî itikatları bertaraf etmeğe de yaramaktadır. Meselâ skolâstik felsefe ile açık bir tezdad halinde görülen bir cihet te, suçluluğun doğuşunda *irsiyetin* tesirinden ibarettir. Nitekim, bu çetin mevzuda Gemelli her türlü tereddüdü izaleye kâfi gelecek bir hal tarzı teklif etmektedir.

Filhakika bu müellif her nevi *psişik* irsiyeti reddetmektedir : fakat bir taraftan reddettiği bu esası, aynı neticelere varmak suretile, başka bir taraftan yine de tatbik etmektedir. Gerçekten, bu müellife göre, psişik bir irsiyet mevcut değilse de, *organik* bir irsiyet mevcuttur. Halbuki (Skolâstiğin kabul ettiği veçhile mahlûkun *mürekkep bir vahdet*, beden ve ruhun *üçüncü bir nesne* vücade getirecek şekilde bir bütün teşkil ettiklerini) kabul eden bir kimsenin, organik vasıflardaki irsiyetin, şahsiyetin ruhî cephesine tesir etmediğini iddia etmesine imkân yoktur. Nitekim, sözü geçen müellifin dediği veçhile, irsi müktesebat, muhitte ahenk veya tezdad halinde olarak, şahsın içinde ve hususile sinir sisteminde, o şahsın ve atalarının tarihçesinin *kazılmasını* icab ettirmektedir.

Demek oluyor ki, ruhî bir irsiyet yoktur, fakat sinir sisteminde şahsın ve atalarının tarihçesi *kazılmaktadır*; fakat, mademki merkezi sinir sistemi ve bilhassa vejetatif sistem, dahili ifraz sistemile birlikte «ruhî faaliyetler üzerinde kat'î bir tesir icra etmektedir», o halde bundan çıkan netice, bir şahsın ruhî durumunun atalarınıninkine müsavi olmasa bile, buna çok müşabih olabileceğidir.

Varılan neticelerin esas itibarile farksız olduğunu herkes anlayabilir.

c) Şimdi, nezaketi itibarile çok mühim olan bir mevzua temas etmemiz icab etmektedir. Suç doğurucu âmiller mevzuunda da sık sık başvurulan *tekâmül nazariyesini* telmih etmek istemekteyiz.

Malûmdur ki, bir kaç sene evveline kadar, Katolik Kilisesi bu nazariyeye tamamilen muhalif bulunmakta idi. Ancak şurası var ki, bu son senelerde durum değişmiş ve her türlü tesamüh imkânını *a priori* reddedenlerle, aksi fikirde olanlar arasında, katolikler çevresinde, münakaşalar cereyan etmeğe başlamıştır : bu münakaşalar kültür hareketlerini takip edenlerin malûmudur: tesamüh aleyhdarları meyanında Kardinal Ruffi, ikinci zümre meyanında ise Cezvit rahipleri Marcozzi ile Bosio bulunmaktadır.

Maahaza, İtalya'da yeni noktaî nazarı müdafaa etmek cesaretini göstermiş olan ilk Cezvit, rahip Gaja olmuştur; fakat zaten 1888 de Paris'te toplanmış olan Katolikler İlmî Kongresi de tekâmül nazariyesinin «insan uzviyetine tatbik edildiği takdirde dahi, kabili tecviz ve dinî itikatlara uygun» olduğuna karar vermişti.

Bu bakımdan 12 Ağustos 1950 tarihi, ilim ile imân arasındaki münasebetler itibarile, tarihî bir gün olarak anılacaktır, zira *Humani generis* sözleriyle başlayan Papalık tamimi bu tarihte yayınlanmıştır. Bu tamim şu cümleleri ihtiva etmektedir : «Kilise Majistralığı, evvelce mevcut organik maddelerden neş'et ettiği iddia olunan insan cisminin menşei hakkında araştırmalarda bulunduğu takdirde dahi, tekâmül doktrini hakkında inceleme ve münakaşalarda bulunmayı *menetmemektedir* (katolik dinî ruhların doğrudan doğruya Allah tarafından halkedildiğine inanılmasını âmirdir). Ancak bu inceleme ve münakaşa o suretle yapılmalıdır ki, tekâmülcülüğün gerek lehinde ve gerek aleyhinde olan fikirler, gereken ciddiyet, tesamüh ve ölçü ile ileri sürülebilsin ve her iki taraf da Kilisenin bu mevzuda vereceği hükme ittiba etmeğe âmade bulunsun. Halbuki bazıları işbu münakaşa serbestisinin hududunu tecavüz etmekte ve şimdiye kadar toplanmış olan emarelerle bunlardan istidlâl edilen neticelere müsteniden, insan vücudunun önceden mevcut organik maddelerden neş'et ettiği keyfiyeti tamamilen sübut bulmuş gibi hareket eylemektedirler».

Demek oluyor ki, bu tamime göre «insan vücudunun menşei tam bir kat'iyetle henüz isbat edilmiş olarak» kabul edilemez, fakat şurası muhakkaktır ki, bu keyfiyet isbat edildiği takdirde, Kilise buna muhalefet etmeyecektir. Ancak hiç bir ciddi ilim adamı da, tekâmül nazariyesinin bir faraziyeden, (her ilmî nazariye gibi) her ân tekrar gözden geçirilebilen ve icabında terk dahi edilebilen bir çalışma usulünden başka bir şey olduğunu hiç bir zaman iddia etmiş değildir.

Fakat bizim belirtmek istediğimiz cihet sadece şudur : suçun menşei hâdisesinin ilmî metod dairesinde tetkik edilmesine mâni olan diğer bir mülâhaza da bu suretle ortadan kalkmaktadır. Binnetice mevzubahs

tetkike her türlü evvelden edinilmiş fikirlerden âzade olarak girişen kimselerin aynı neticelere varmaları imkân dairesine girmektedir.

13 — Artık, bir hayli mütecanis olmakla beraber, tâkip ettiğimiz gaye bakımından gayri kabili inkâr bir mâna taşıyan bu vakıalar hakkında yaptığımız araştırmaları bir neticeye bağlayabiliriz. Filhakika, araştırmak istediğimiz cihet, İtalyan ve yabancı ceza mevzuatının şimdiye kadar tâkip ettiği istikamete uygun olarak, yani klâsik mektepten uzaklaşıp pozitivist mektep tarafından teklif edilen İslâhata yaklaşmak suretile, gelişmekte devam edip etmiyeceğinden ibaretti. Kanaatimizce her şey bu suale müsbet bir şekilde cevap vermek hususunda bizi haklı gösterecek mahiyettedir. Bu keyfiyetin son bir delili de, Enrico Ferri tarafından tesis edilip, halen benim tarafımdan idare edilmekte olan *Ceza Hukuku İhtisas Mektebinde* Rahip Prof. Gemelli'nin bir konuşma yapmak dâvetini kabul etmesi ve bu konuşması sırasında «*tatbikat sahasında*» ceza İslâhata mevzuunda benimle tamamiyle hemfikir olduğunu beyan etmesidir.

Demek oluyor ki, bugün İtalya'da, eskiden gayri kabili telif bir şekilde yekdiğerine hasım olan cereyanların temsilcileri arasında, ceza sahasında bir takım İslâhatın yapılması mevzuunda esaslı bir ittifak mevcut olup, işbu İslâhat ta Pozitivist Mektep tarafından daima müdafaa edilen prensiplere uygun bulunmaktadır; bu itibarla İtalya'daki ceza İslâhatının Pozitivist Mektebin doktrinlerinin daha ziyade gerçekleşmesinden ibaret olacağını pek muhtemel bulunduğu neticesine varmak doğru olur.

Tercüme eden :

Sahir Erman

F. Grispigni